

РЕЦЕНЗИЯ

От: **доц. д-р Нончо Иванов Димитров**, Университет за национално и световно стопанство, катедра „Национална и регионална сигурност“, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност Икономика и управление (Корпоративна сигурност и антикризисно управление, Сигурност на енергийния бизнес).

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност „Икономика и управление (Икономика на отбраната и сигурността)“ в УНСС.

Автор на дисертационния труд: **Светлозар Стоянов Лазаров**

Тема на дисертационния труд: „Система за защита на обекти от критичната енергийна инфраструктура в Република България”.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1019/08.05.2020 г. на Зам-ректора по НИД на УНСС.

1. Информация за дисертанта.

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Национална и регионална сигурност“, факултет „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС по научна специалност Икономика и управление (Икономика на отбраната и сигурността), през периода 2017 – 2020 г.

Дисертантът е завършил бакалавърска степен на обучение във ВИПОНД на МВР – „Противодействие на престъпността и опазване на обществения ред”, през 2000г. и магистър по право в ЮЗУ „Неофит Рилски” гр. Благоевград, през 2004 г.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд.

Дисертационният труд е разработен в обем от 175 страници, от които 17 страници приложения, 8 страници списък на използваната литература и 3 страници съдържание. Библиографската справка за използваната литература е съставена от 112 източника, от които 3 международни актове и документи, 9 национални актове и 90 научни публикации. Сред научните 70 са на български, 13 на английски език, 3 на руски език и 4 са интернет източници. В дисертационният труд са включени 2 фигури, 2 таблици и 4 изображения.

Основният текст на дисертационния труд се състои от увод, три глави, заключение, общи изводи и препоръки, както следва:

- Увод – 7 страници. В него са основните елементи, които трябва да се съдържат в изследването като актуалност, обект и предмет на изследването,

основен проблем, ограничения, теза, цел, основни задачи и подзадачи, използван метод, източници на данни и потребител;

- Първа глава – 37 страници. В нея е направен анализ на състоянието на националната сигурност, критичната инфраструктура и критичната енергийна инфраструктура. Изведени са и проблемите при управлението на критичната енергийна инфраструктура;
- Втора глава – 36 страници. В нея е направен анализ на чуждия опит. Изведени са елементите за сигурност на критичната енергийна инфраструктура в България. Разгледана е уязвимостта и устойчивостта на критичната енергийна инфраструктура. Представени са моделите на управление на риска за критичните обекти;
- Трета глава – 58 страници. В нея, направен концептуален модел за система за защита на обектите от критична енергийна инфраструктура в България. Изведени са ключовите проблеми на съществуващите обекти и моделите им за управление. Също така направен примерен алгоритъм за приложение на концептуалния модел на ниво обект;
- Заключение – 5 страници. В него е направено обобщение на получени резултати и са направени препоръки.

Структурата е логически последователна и съответства на целта, обекта, предмета и тезата на изследването.

Настоящото изследване търси отговор на въпроси свързани с необходимостта от усъвършенстването на защитата на обектите от критичната енергийна структура на България, както търси и възможности за предотвратяване на съществуващите заплахи, които я застрашават, и прави опит да анализира всичките ѝ компоненти.

Акцентът пада върху това, че централизираното управление на обектите от енергийната ни инфраструктура е трудно приложимо в настоящата управленска обстановка и регулация.

Обектът, който изследва докторанта е критичната енергийна инфраструктура на България. Той обхваща субективните уязвимости на мрежовата структура на управление на обектите от тази критичната енергийна инфраструктура и генериране на заплахи от всякакъв характер.

Предмет на изследване в дисертационния труд е защитата на обектите от критичната енергийна инфраструктура на Република България, с оглед повишаване на сигурността.

Целта на труда е да се обоснове и разработи концептуален модел за защита на обектите от критичната енергийна инфраструктура на Република България, като се анализира същата и съществуващите нормативни и организационни специфики, които я регулират.

Тезата, аргументирана в труда е, че критичната енергийна инфраструктура на Република България е постоянно изложена на различни по вид и интензитет заплахи,

което предполага разработване и прилагане на концептуален модел за защита и повишаване на сигурността на нейните обекти.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати.

Дисертационният труд поставя много актуална тематика, която се основава на това, че към настоящия момент в страната са налице голям брой обекти от критичната енергийна инфраструктура с различно значение, място и роля в цялата енергийна система на България. Поради това актуалността е добре обоснована и доказва полезност за тези обекти. Допълнителна предпоставка за определянето на актуалността на изследването е твърдението на автора, че управлението на елементи от една подобна система е предоставено на независими ръководители, което както е видно в областта на водния сектор, води до нарушаване непрекъсваемостта на критични доставки на вода и влияе на бизнес климата като цяло, както и на предвидимостта на средата за сигурност.

Ограниченията на изследването са по времеви обхват и обхващат периода след 2005 г., когато е приета т.нар. Зелена книга за Европейска програма за защита на критичната инфраструктура, а през 2006 г. стартира и Европейска програма за защита на критичната инфраструктура (European Programme for Critical Infrastructure Protection - EPCIP), което обосновава изследвания период. Важно ограничение в изследването е изключването на АЕЦ, поради спецификите на дейностите по обезпечаване на защитеността ѝ като обект от критичната енергийна инфраструктура.

Определени са основните задачи, с които да се постигне научния резултат за повишаването на сигурността на обектите от енергийната система на България.

Докторантът е направил обстоен анализ на проблемите, които се наблюдават в критичната енергийна инфраструктура на страната ни, което показва задълбочените му познания в областта.

В изследването се установява съответствие между поставените цели и задачи, както и в търсенето и намирането на решения за тях. Направен е анализ на алтернативите за решаването им и е избран съвременен метод TVRA. Предимството на този метод, според докторанта, е възможността да се прилага обследване на обекти за определяне на заплахите, оценяване на уязвимостта и оценка на риска.

Изследването и списъкът с използваната литература показват, че докторантът се е запознал със значителен брой литературни източници. Дадени са последните новости и нормативни документи, които касаят регулацията на критичната енергийна инфраструктура, което показва, че той следи динамичното развитие на средата.

Стилът и техническото оформление на дисертацията е добър.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси.

Дисертационният труд е оригинално научно изследване, което има множество достойнства и притежава редица научни и научно-приложни приноси, по-важните от които съм посочил по-долу:

- ✓ Идентифицирани и характеризирани са проблемните области на критичната енергийна инфраструктура;

- ✓ Сравнени и оценени са моделите за управление на критичната енергийна инфраструктура;
- ✓ Предложен примерен алгоритъм за приложение на концептуалния модел на ниво обект;
- ✓ Направени са предложения за управление на критична енергийна инфраструктура.

5. Оценка на публикациите по дисертацията.

Представени са четири публикации по темата на труда. Две публикации са на доклади, изнесени на научни конференции, а останалите две са статии в научни списания. Една от публикациите е на статия на тема: „Сигурност на обектите от критичната инфраструктура“, публикувана в докладите от международна научна конференция, следващата е на тема: „Трудности при създаването на концептуален модел на система за защита на обектите от критичната енергийна инфраструктура в Република България“, публикувана в списание „Икономика, инфраструктура и комуникации“, следващата е „Защитата на критичната енергийна инфраструктура – ядро на политиката и системата за енергийна сигурност“, публикувана в списание „Национална сигурност“ и последната е на тема: „Анализ на уязвимостта при защита от терористични атаки на обекти от електроенергийната критична инфраструктура“, публикувана в доклади от конференция на Военната академия.

Публикационната активност на кандидата отговаря на изискванията на закона и следва да получи висока оценка.

6. Оценка на автореферата.

Авторефератът дава добра представа за целите, обекта, предмета, съдържанието и резултатите от изследването. Отразява коректно обхвата на изследването.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси.

Препоръчвам на автора да внедри и оцени реалните резултати от управление на критичната енергийна инфраструктура в различни обекти, където е възможно и където може да си осигури евентуален достъп, което неминуемо ще доведе до усъвършенстване на предлаганата концептуален модел.

Препоръчвам моделът да бъде периодично оценяван и адаптиран.

Депозираните научни приноси са твърде амбициозни и е необходимо да бъдат преосмислени и редактирани.

Комплексността на темата е много сложна и трудно би се намерило решение на проблематиката свързана с управлението на обектите от критичната инфраструктура на България без помощта на съвременни цифрови технологии, които не са достатъчно засегнати в дисертацията.

Препоръчвам на автора да продължи успешната си изследователска и публикационна дейност в избраното от него научно направление.

Направените по-горе критични бележки не засягат изтъкнатите достойнства на труда и не променят изцяло положителното ми впечатление.

8. Заключение.

Дисертационният труд на Светлозар Стоянов Лазаров „Система за защита на обекти от критичната енергийна инфраструктура в Република България”, представлява оригинално научно изследване със значими научни и научно-приложни приноси и отличаващо се с множество достойнства, което свидетелства за способността на автора да води научна дискусия и което следва да получи положителна оценка. Изследването е задълбочено и добре аргументирано. Проучени са множество източници, включително актуалните такива в разглежданата област. Разработената методика може да се използва успешно за изготвяне и внедряване на управленски решения касаещи критичната енергийна инфраструктура. Дисертационният труд притежава както теоретична, така и практическа ценност за приложение на концептуалния модел на ниво обекти от критичната енергийна инфраструктура.

Докторантът познава разглеждания проблем и е приложил съвременни методи в търсенето на неговото решение. Той има и необходимите знания и умения за самостоятелно извършване на научно-изследователска дейност.

Като отчитам научните постижения, силните страни на труда и препоръките, насочени към работа на автора, му давам положителна оценка. Препоръчвам на уважаемото Научно жури да приеме труда като отговарящ на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и специфичните изисквания на УНСС и да присъди на Светлозар Стоянов Лазаров образователната и научна степен „доктор” по професионална направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление (Икономика на отбраната и сигурността)“.

гр. София
28.05.2020 г.

Рецензент:.....

доц. д-р Нончо Димитров